

On som en el diagnòstic precoç i el seguiment de la Malaltia Renal Crònica?

Francesca Calero
Servei de Nefrologia
Fundació Puigvert
12 Maig 2011

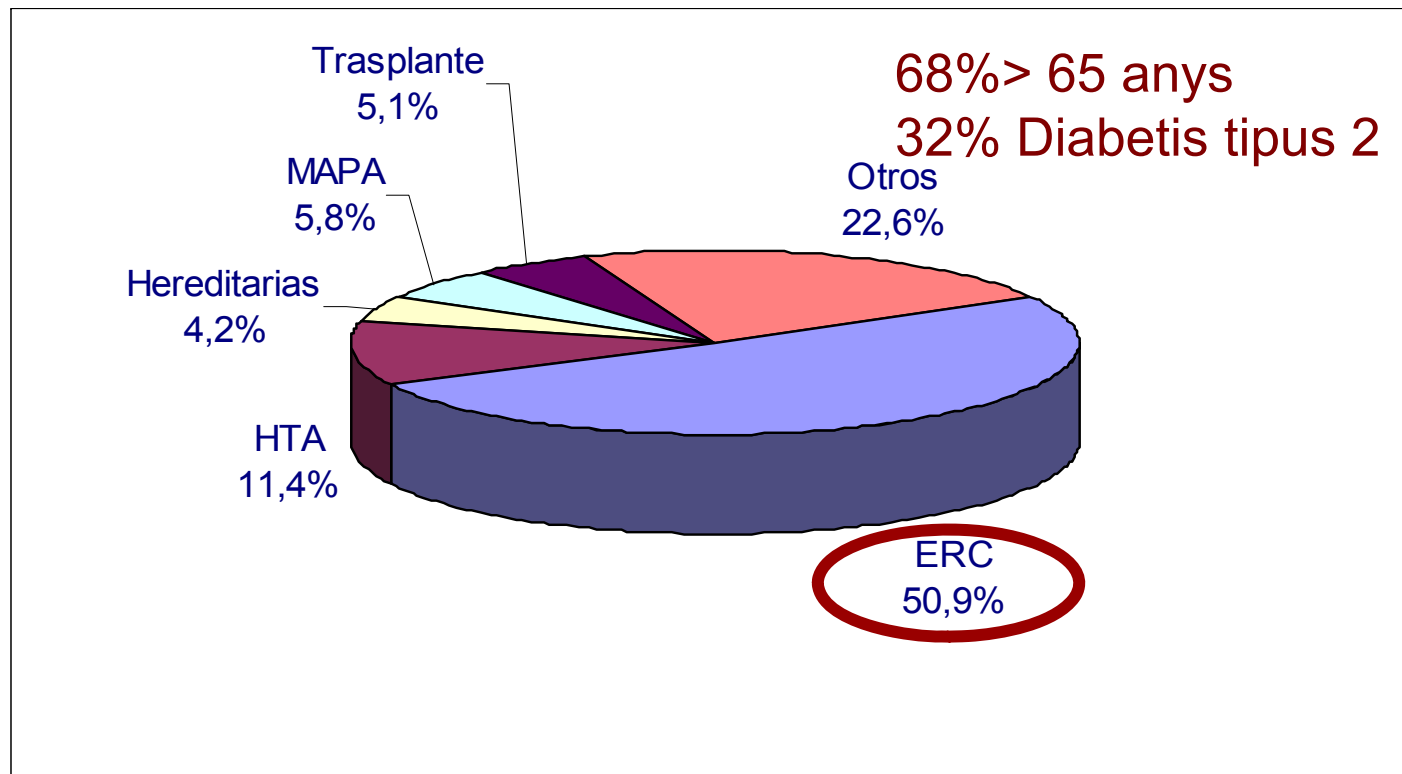

Aprentatge racionalitzat

(Piràmide de l'aprenentatge)

Motiu de consulta a nefrologia (Edat mitjana 63 anys) 2.639 sol·licituds 2005-2007

2008 - 2010 : 68%

Molt freqüent

- Pacient de 84 anys amb FGe de 34 ml/min/1,73m². Prego valoració.
- Es suficient per remetre a la consulta de l'especialista?
- Falta informació?.
- En quins casos seria recomanable la valoració?

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- Factors de risc MRC i cribatge
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- Risc cardiovascular
- Seguiment i objectius en funció de l'estadi

Malaltia Renal crònica

- Problema de **salut pública**, elevada prevalença
- Abordatge poblacional i **assistencial integral**
- Patologia amb elevat grau de **comorbiditat**
- Inèrcia o **nihilisme terapèutic** i de seguiment
- El **pacient** ha de ser protagonista actiu del control.

Prevenció Malaltia Renal

- Paper fonamental: **Metge de família**

Què fa?

- Identifica la població de risc
- Diagnostica i tracta la HTA
- Diagnostica i controla la Diabetis
- Identifica i tracta els factors de risc c-v

- Diagnostica precoçment la Insuficiència Renal

Quasi dos terços dels pacients que inicien diàlisi ho fan per causa cardíoc-vascular, especialment Diabetis o Hipertensió

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- **Dades epidemiològiques**
- Factors de risc MRC i cribatge
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- Risc cardiovascular
- Seguiment i objectius en funció de l'estadi

Dades població espanyola: Estudi EPIRCE”

n 2746

> 20 años

ESTADIS K-DOQI

1	0,99
2	1,34
3	5,45
4	1,08
5	0,27

9,16%

6,83 %

Prevalença Malaltia Renal Crònica

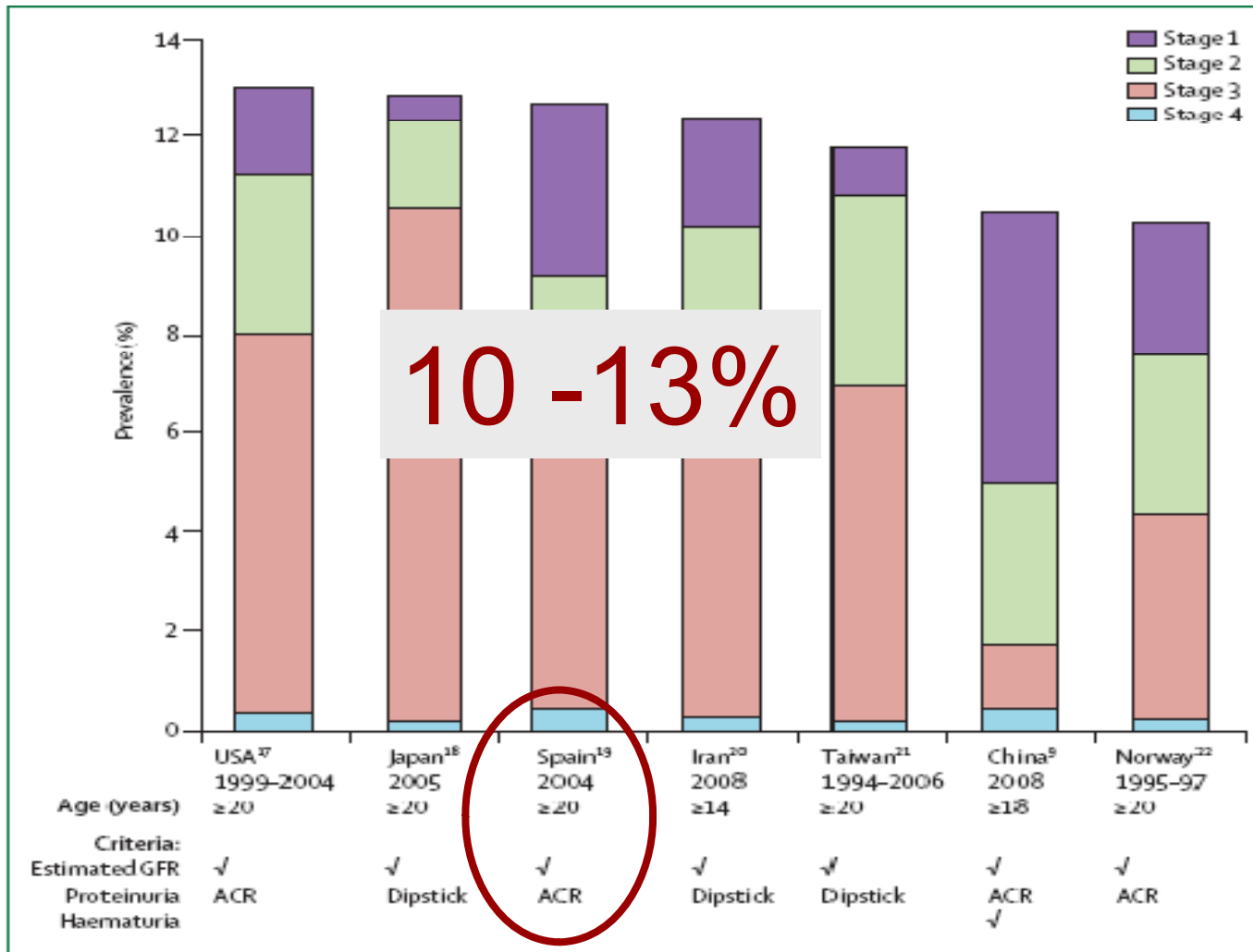

Figure 1: Population-based estimates of prevalence of chronic kidney disease
 ACR=albumin-to-creatinine ratio. GFR=glomerular filtration rate.

M. T.James, Lancet 2010

EROCAP

- Estudi de la prevalença de MRC dels pacients atesos a la consulta de A Primaria. (> 18 años)
- 7.202 pacients

VARIABLE	N	% Prevalença	IC (%)
No ERC	2019	28.0	26.9-29.0
Estadi MRC			
1	152	2.1	1.8-2.4
2	3494	48.5	47.3-49.7
3	1421	19.7	18.8-20.6
4	85	1.2	0.9-1.5
5	31	0.4	0.2-0.5
ERC	5183	72.0	70.9
TOTAL	7202	100	73.0

21 %

Microalbuminúria: 17 % (sobre n= 3,547)

referencia

> 70 anys 33,7%

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- **Factors de risc MRC i cribatge**
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- Risc cardiovascular
- Seguiment i objectius en funció de l'estadi

Factors de risc de la MRC

F. susceptibilitat

- **Edat**
- H^a familiar MRC
- **Diabetis**
- **HTA**
- Massa renal reduïda
- Baix pes al neixer
- Raça (afroamer)
- Nivell socioeconòmic baix
- **Obesitat**

F. iniciadors

- Malalties autoimmunes
- Infeccions sistèmiques
- Infeccions urinàries
- Litiasi renal
- Obstrucció vies urinàries baixes
- **Fàrmacs nefrotòxics**
- **Hipertensió**
- **Diabetis**

F. progressió

- Proteïnúria persistent
- **HTA mal controlada**
- **Diabetis mal controlada**
- **Tabaquisme**
- **Dislipèmia**
- Anèmia
- MCV associada
- **Obesitat**

F. d'estadi final

- Dosi baixa de diàlisi (Kt/V)
- Accés vascular temporal per diàlisi
- Anèmia
- Albuminèmia baixa
- **Derivació tardana al nefròleg**
- Anèmia

Cribatge o “screening”

TABLE II

CRITERIA THAT NEED TO BE FULFILLED FOR A BENEFICIAL SCREENING PROGRAM

Disease

- Important health problem (serious and frequent)
- Recognizable early asymptomatic phase
- Known natural course (progression, effects, etc.)
- Suitable test (high specificity, acceptable to the population)

Treatment

- Early treatment improves prognosis
- Treatment available
- Economic, medical and psychological costs are balanced against benefits

TABLE I

INCLUSION CRITERIA FOR CKD SCREENING IN WIDELY USED CLINICAL GUIDELINES

	KDOQI 2002 (8)	UK 2008 (10)
Diabetes mellitus	X	X
Hypertension	X	X
Age >60 years	X	
Cardiovascular disease		X
Family history of kidney failure	X	X
Urinary tract infections / obstruction	X	X
Autoimmune / systemic diseases	X	X
Nephrotoxic drugs	X	
Low birth weight	X	
Recovery from acute kidney failure	X	

CKD = chronic kidney disease.

Criteris de cribatge de la MRC

Persones **més grans de 60 anys** o que presentin:

- **Hipertensió arterial**
- **Diabetis**
- **Malaltia cardiovascular**
- Familiars de primer grau de pacients amb malalties renals hereditàries (Poliquistosi renal, Síndrome d'Alport..) o amb associació familiar (Glomerulonefritis, nefropaties intersticials) o amb insuficiència renal significativa.

El cribatge consisteix en avaluar el **filtrat glomerular i **l'albuminúria un cop l'any.****

**SEN-SEMFYC
2007**

**Filtrat glomerular estimat.
Quocient albuminúria/creatininúria
Sediment d' orina (no es un paràmetre de cribatge)**

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- Factors de risc MRC i cribatge
- **Diagnòstic i estadiatge**
- **Mesures de dany renal**
- Risc cardiovascular
- Seguiment i objectius en funció de l'estadi

Diagnòstic de la MRC

Definició

- Disminució de la funció renal: $FG < 60$
i/o **3 mesos**
- Dany renal:
  - Albuminúria
  - Alteracions sediment urinari
  - Alteració anatòmica o histològica

Diagnòstic

- Filtrat glomerular
- Microalbuminúria/
Proteinúria
- Sediment alterat
- Ecografia patològica

L'atenció al pacient nefrològic comença al laboratori

BIOQUÍMICA SANGRE (suero)

UREA	11.3	[+2] mmol/L	(3.2-7.5)
CREATININA (Método compensado)	156	[+2] umol/L	(65-110)
Filtrado Glomerular (MDRD-IDMS) ..	38	ml/min/1.73m	
		FG estimado indicador de ERC estadio 3 (si persiste durante más de 3 meses)	
Filtrado Glomerular (CKD-EPI).....	39	ml/min/1.73m	

BIOQUÍMICA BÁSICA

Srm-Glucosa	93.0	mg/dL
Srm-Creatinini	1.53 *	mg/dL
Estimació de la filtració glomerular (càlcul MDRD-4)	34.04	

Unitats expressades en mL/min/1.73 m²

Interpretació dels resultats:

- >60 Normal o compatible amb disminució lleu del FG
- 30-59 Compatible amb disminució moderada del FG
- 15-29 Compatible amb disminució severa del FG
- <15 Compatible amb fracàs renal o diàlisi

Filtrat Glomerular

Paràmetres més usats :

- Creatinina plasmàtica
- depuració DE CREATININA

❖ Calculada o Estimada per fórmules

- MÈTODES ISOTÒPICS (Cr⁵¹ EDTA, Iodotalamato)
- ALTRES (Cistatina C...)
- depuració DE INULINA

Fórmules més recomanades

- **MDRD:** fórmula d'elecció

-

MDRD-4

FG *estimat* en ml/min/1,73m² = 186 x (creatinina [mg/dl])^{-1,154} x (edat)^{-0,203} x (0,742 si dona) x (1,210 **si raça negra**)

MDRD-IDMS (creatinina estandaritzada)

FG *estimat* en ml/min/1,73m² = 175 x (creatinina [mg/dl])^{-1,154} x (edat)^{-0,203} x (0,742 si dona) x (1,210 **si raça negra**)

Cockroft-Gault (depuració de creatinina)

- Ccr en ml/min = [(140-edat) x pes (kg)] / [Crs (mg/dl) x 72] x 0,85 en dones

Futur pròxim

- CKD-EPI (Chronic Kidney Disease Epidemiology Collaboration).
- Más precisión en los filtrados mas elevados.(>60 ml/min/1,73m²). Reclasifica hacia estadios de FG superior un importante número de individuos, en especial mujeres de edad inferior a 70 años, catalogados como ERC 3 por **MDRD-IDMS**

DOCUMENTO DE CONSENSO

RECOMENDACIONES SOBRE LA UTILIZACIÓN DE ECUACIONES PARA LA ESTIMACIÓN DEL FILTRADO GLOMERULAR EN ADULTOS

Gràcia García S
Montañés Bermúdez R
Deulofeu Piquet R

Bover Sanjuán J
Cases Amenós A
De Francisco Hernández ALM
Orte Martínez LM

TABLA 5

Sugerencias de comentarios a los resultados del filtrado glomerular estimado

Filtrado glomerular estimado (ml/min/1,73 m ²)	Comentario
≥60	Los valores de filtrado glomerular estimado ≥60 ml/min/1,73 m ² son inexactos. Filtrado glomerular estimado normal o compatible con ERC estadio 1 ó 2
30-59	Filtrado glomerular estimado indicador de ERC estadio 3
15-29	Filtrado glomerular estimado indicador de ERC estadio 4
<15	Filtrado glomerular estimado indicador de ERC estadio 5

2006

TABLA 3

Comparación de las características de los pacientes y metodología utilizada en la obtención de las fórmulas de Cockcroft-Gault y MDRD

	Cockcroft-Gault	MDRD
Pais y año de publicación	Canadá, 1976	EE.UU., 1999 (MDRD-6), 2000 (MDRD-4)
Número de individuos	236	1.070
Mujeres (%)	4%	40%
Raza negra (%)	No consta	12%
Edad x (s)	No consta. Intervalo edad 18 a 92 años	51 años (13)
Peso x (s)	72 kg (no consta)	79, 6 kg (16,8)
Superficie corporal x (s)	No consta	1,91 m ² (0,23)
Filtrado glomerular x (s)	72,7 ml/min (36 ml/min)	40 ml/min/1,73 m ² (21 ml/min/1,73 m ²)
Método de referencia	Aclaramiento de creatinina (por duplicado)	¹²⁵ I-iotalamato
Método de determinación creatinina	Jaffé (Technicon N-11B)	Jaffé cinético (Beckman Astra CX3)
Variables demográficas necesarias	Sexo, edad, peso	Sexo, edad, etnia
Unidades expresión resultados	ml/min	ml/min/1,73 m ²
Ajuste por superficie corporal	No	Sí
R2 respecto al método de referencia	0,69	0,90 (MDRD-6); 0,89 (MDRD-4)
Exactitud (veracidad y precisión) de la estimación	La diferencia entre FG estimado y el medido fue inferior al 20% en el 67% de los individuos	La diferencia entre FG estimado y el medido fue inferior al 30% en el 90% de los individuos

TABLA 4

Situaciones clínicas en las que la estimación del filtrado glomerular mediante una ecuación es inadecuada

- Individuos que siguen dietas especiales (vegetarianos estrictos, suplementos de creatinina o creatina)
- Individuos con alteraciones importantes en la masa muscular (amputaciones, pérdida de masa muscular, enfermedades musculares, parálisis)
- Individuos con un índice de masa corporal inferior a 19 kg/m² o superior a 35 kg/m²
- Presencia de hepatopatía grave, edema generalizado o ascitis
- Embarazo
- Estudio de potenciales donantes de riñón
- Ajuste de dosis de fármacos con elevada toxicidad y de eliminación por vía renal

Diagnòstic de la MRC

Definició

- Disminució de la funció renal: $FG < 60$
i/o
- Dany renal:
  - Albuminúria
  - Alteracions sediment urinari
  - Alteració anatòmica o histològica

Diagnòstic

- Filtrat glomerular
- Microalbuminúria/
Proteinúria
- Sediment alterat
- Ecografia patològica

3 mesos

Mesures de dany renal

- Albuminúria o proteïnúria elevades
- Alteracions en el sediment urinari (més de 3 mesos de hematúria/leucocitúria)
- Imatges radiològiques patològiques (disminució de parènquima, cicatrius corticals, augment ecogenicitat, quists múltiples..)
- Alteracions histològiques (biòpsia renal)

Quists renals i poliquistosi

- Antecedents familiars coneguts i
- 15-39 anys: 3 o més quists uni/bilaterals
- 40-59 anys: 2 o més quists a cada ronyó
- ≥ 60 anys: 4 o més quists a cada ronyó
- Menys de 2 quists en > 40 anys és suficient per excloure la malaltia

Quists aïllats no són criteri per si sols de dany renal
(quists simples són molt freqüents amb l'edat (24% > 40 anys,
50% > 50 anys, 100% > 90 anys)

Estadis de la MRC K-DOQI / KDIGO

Estadiatge ERC	Descripció	FG (ml/min/1.73 m ²)	Termes relacionats	Classificació per tractament
1	Dany renal amb FG normal o augmentado	≥ 90	Albuminúria Proteïnúria Hematúria	T si trasplantament
2	Dany renal amb ↓ lleu del FG	60-89	Id.	Id
3	↓ moderada del FG	30-59	Insuficiència renal crònica	Id
4	↓ severa del FG	15-29	Insuficiència renal crònica, ERC preterminal	Id
5	Fallada o Fracàs renal	< 15 (o diàlisi)	Fracàs renal, Urèmia, ERC terminal	D si diàlisi (hemo o DP)

Per què un sistema de classificació

- Per a predir i avaluar risc cardiovascular
- Per a predir progressió i futur renal
- Per a guiar el maneig i el tractament

GUIDES NICE 2008

5.1.6 RECOMMENDATIONS

- R20 Use the suffix '(p)' to denote the presence of proteinuria when staging CKD.
- R21 For the purposes of this classification define proteinuria as urinary albumin:creatinine ratio (ACR) ≥ 30 mg/mmol or PCR ≥ 50 mg/mmol (approximately equivalent to urinary protein excretion ≥ 0.5 g/24 hours)
- R22 Stage 3 CKD should be split into two subcategories defined by:
- GFR 45–59 ml/min/1.73m² (stage 3A) and[†]
  - GFR 30–44 ml/min/1.73m² (stage 3B)
- R23 At any given stage of CKD, management should not be influenced solely by age.*

Stages of chronic kidney disease (updated)		
Stage ^a	GFR (ml/min/1.73 m ²)	Description
1	≥ 90	Normal or increased GFR, with other evidence of kidney damage
2	60–89	Slight decrease in GFR, with other evidence of kidney damage
3A	45–59	Moderate decrease in GFR, with or without other evidence of kidney damage
3B	30–44	
4	15–29	Severe decrease in GFR, with or without other evidence of kidney damage
5	<15	Established renal failure

^a Use the suffix (p) to denote the presence of proteinuria when staging CKD (recommendation R20).

* In people aged >70 years, an eGFR in the range 45–59 ml/min/1.73m², if stable over time and without any other evidence of kidney damage, is unlikely to be associated with CKD-related complications.

Classificació ERC - NICE 2008

TABLE IV

CLASSIFICATION OF CHRONIC KIDNEY DISEASE ACCORDING TO UK NICE 2008 GUIDELINES

	GFR (ml/min per 1.73 m ²)					
	≥90	60-89	45-59	30-44	15-29	<15
Normal or microalbuminuria	Normal	Normal	Stage 3A	Stage 3B	Stage 4	Stage 5
Macroalbuminuria	Stage 1	Stage 2	Stage 3A p	Stage 3B p	Stage 4 p	Stage 5 p

GFR = glomerular filtration rate; NICE = National Institute for Health and Clinical Excellence.

Albuminúria/proteïnúria

Publicació en breu

Documento de Consenso. Recomendaciones sobre la valoración de la proteinuria en el diagnóstico y seguimiento de la enfermedad renal crónica

R. Montañés Bermúdez¹, S. Gràcia García¹, D. Pérez Surribas², A. Martínez Castelao³,
J. Bover Sanjuán³

¹ Comisión de Función Renal de la Sociedad Española de Bioquímica Clínica y Patología Molecular (SEQC)

² Comisión de Proteínas de la Sociedad Española de Bioquímica Clínica y Patología Molecular (SEQC)

³ Sociedad Española de Nefrología (S.E.N.)

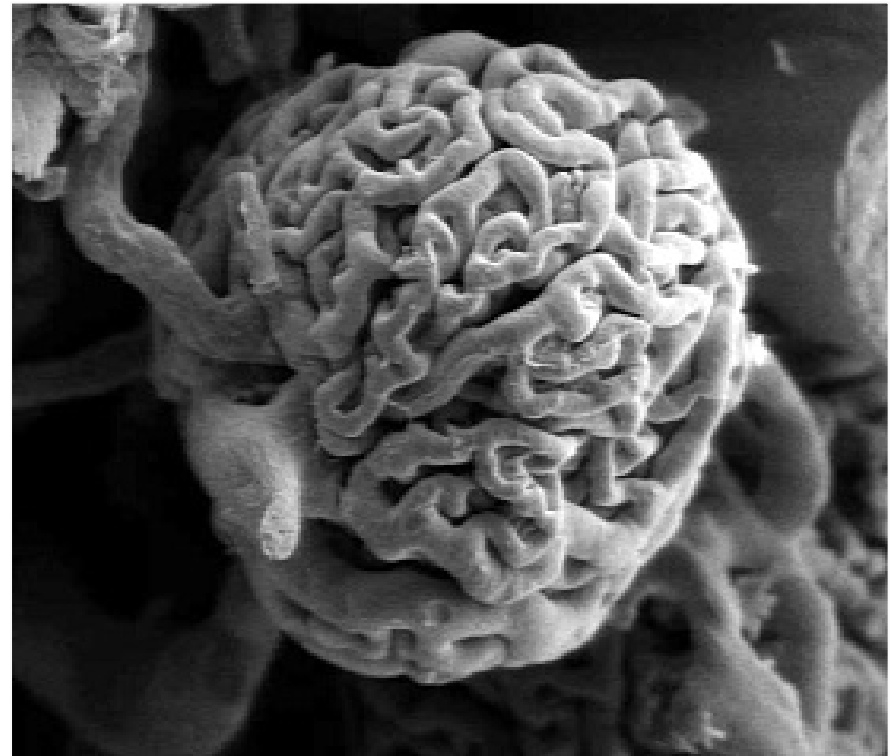
Nefrología 2011;31(3):331-45

microalbuminuria

- Quantitats d'albúmina a la orina inferiors al límit de detecció per mètodes semicuantitatius (tira reactiva)
- Prediu el desenvolupament de **nefropatia en la Diabetis tipus 1 i 2 i possiblement a la HTA i a la MRC**
- Marcador independent de **risc cardio-vascular** en persones diabètiques i no diabètiques
- Predictor de desenvolupament de **HTA i diabetis** a la població general.
- Marcador de **dany vascular**.

EL RONYÓ ES UN GRAN VAS SANGUINI

Classificació de l'excreció urinària d'albúmina

	Albúmina orina 24 h. (mg/24 h)	Albúmina orina recollida nocturna (µg/min)	Mostra d' orina			
			Albúmina (mg/l)	Quocient albúmina /creatinina		
				Sexe	mg/mmol	mg/g
Normal	<30	<20	<20	H	<2,50	<20
				D	<3,50	<30
Albuminúria	30 - <300	20 - <200	20 - <200	H	2,5 <25	20 - <200
				D	3,5 <35	30 - <300
Proteinúria	≥ 300	≥ 200	≥ 200	H	>25	>200
				D	>35	>300

Albuminúria. Factors de risc i associacions

No modificables

Raça/ètnia
Edat avançada
Baix pes al néixer
Genotip DD angiotensina
Sensibilitat a la sal

Modificables

Ben documentats	Probables
Diabetis	Dislipèmia
Hipertensió	Dieta sal i proteïnes
Obesitat	A orals o TSH
Tabac	Resistència insulina o SM
Malaltia Renal	Inflamació (PCR i fibrinogen)
	Hiperhomocisteïnèmia
	Disfunció endotelial

Associacions independents

Hipertrofia ventricular esquerra
Gruix intima-mitja carotídea
SAOS
Fractures no vertebrals

Retinopatia
Mort cardiovascular
Mort no cardiovascular
Mort global

Factors que afecten la mesura del quocient albúmina/creatinina

- Afecten a la excreció d'albúmina
- Pressió arterial
- Hora del dia
- Dejú
- Ingesta de sal i proteïnes
- Balanç d'aigua
- Infecció d'orina
- Afecten a la excreció de creatinina
- Sexe
- Ètnia
- Massa muscular

Risc de progressió en funció FG y albuminúria

TABLE V

NEW SUGGESTED CKD CLASSIFICATION SYSTEM COMPLEMENTING ALL LEVELS OF eGFR WITH QUANTIFICATION OF URINE ALBUMIN TO OPTIMALLY PREDICT THE RISK OF PROGRESSION TO ESRD

	eGFR ≥ 60	eGFR 45-59	eGFR 30-44	eGFR 15-29
Normal ACR	Optimal	Low	Low	Moderate
Microalbuminuria	Low	Moderate	Moderate	High
Macroalbuminuria	Moderate	Moderate	High	High

The low-risk categories can probably be controlled rather infrequently in general practices. The moderate risk categories need more intensified control and treatment, and consulting a nephrologist is often appropriate. The high-risk categories should be referred to a nephrologist. Adapted with permission from Hallan SI, Ritz E, Lydersen S, Romundstad S, Kvenild K, Orth SR. Combining GFR and albuminuria to classify CKD improves prediction of ESRD. *J Am Soc Nephrol.* 2009;20: 1069-1077 (64).

ACR = albumin to creatinine ratio; eGFR = estimated glomerular filtration rate; ESRD = end-stage renal disease.

Hallan, J Nephrol 2010;23 (02): 147-155

nefròleg

Risc de mort cardiovascular en funció FG y albuminúria

TABLE VI

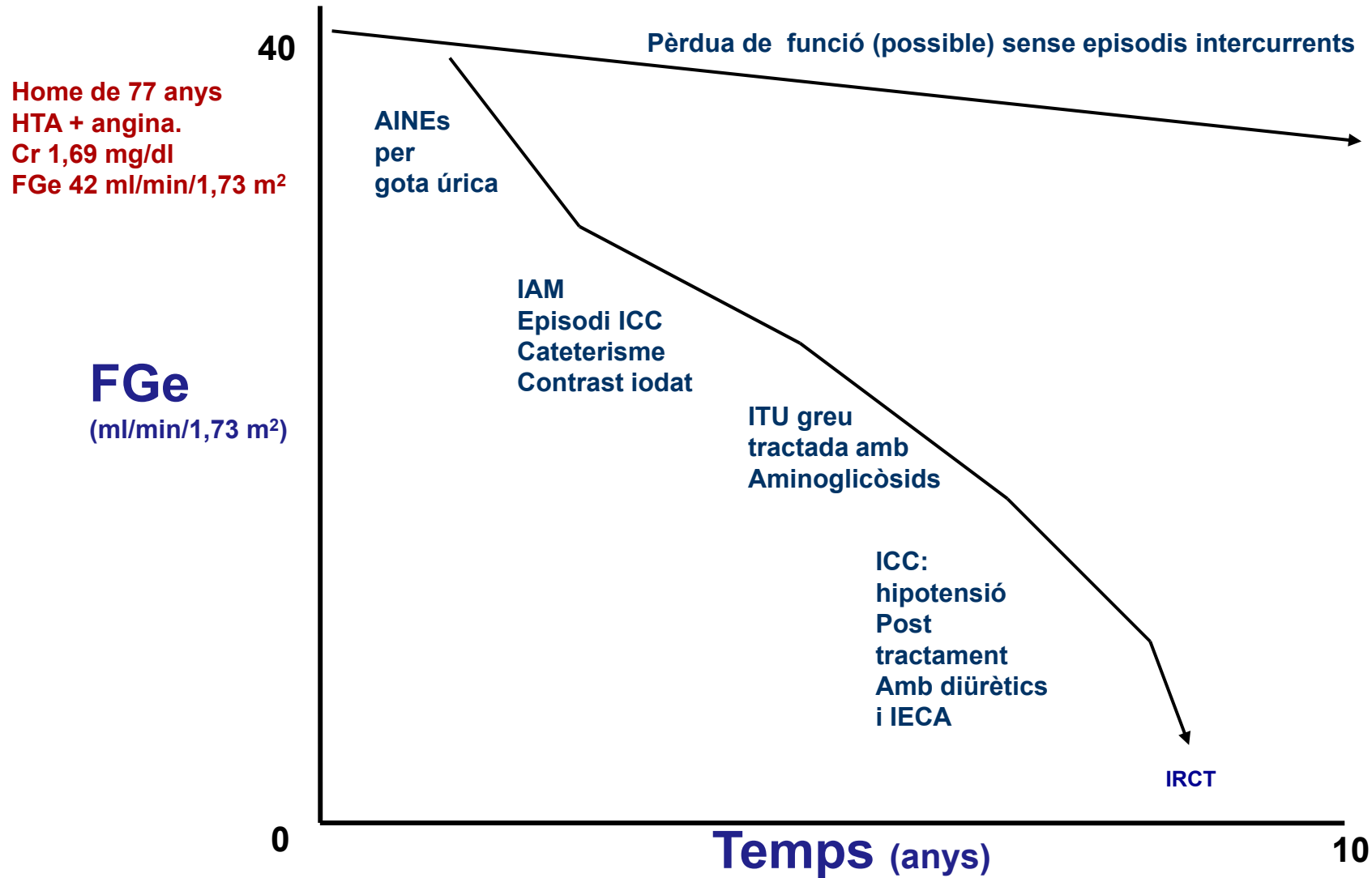
RELATIVE RISK FOR CARDIOVASCULAR DEATH ASSOCIATED WITH THE COMBINED eGFR-ACR VARIABLE USING THE SAME CATEGORIES AS SUGGESTED FOR RENAL RISK PREDICTION

	eGFR $\geq$ 60	eGFR 45-59	eGFR 30-44	eGFR 15-29
Normal ACR	1.0	1.4	1.8	1.9
Microalbuminuria	1.1	1.8	2.3	2.9
Macroalbuminuria	2.0	3.1	4.5	4.0

Cox proportional hazard risk regression analysis adjusted for age, sex, systolic blood pressure, body mass index, cholesterol, smoking, prevalent cardiovascular disease and diabetes. Data derived from the HUNT 2 study using the same 65,589 subjects and methods as in Hallan et al (64) but with 2,851 cardiovascular deaths as outcome.

ACR = albumin to creatinine ratio; eGFR = estimated glomerular filtration rate.

Progressió d'un pacient amb MRC

Adaptada de Fink, et al. Am J Kidney Dis 2009;53:681-8.

Punts clau

- Malaltia renal crònica es un **problema de salut important i creixent**.
- Importància de la **detecció precoç** i la identificació dels factors que poden incrementar e iniciar el dany renal.
No només MDRD, ALBUMINURIA
- **Cribatge** als pacients amb hipertensió, diabetis, malaltia **cardiovascular** i antecedents de familiars amb malaltia renal, podent estendre's a persones de > 60 anys.
- El risc de progressió i de mort cardiovascular està en funció no només del **filtrat glomerular** , sinó de la **presència d'albuminúria o proteïnúria**.

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- Factors de risc MRC i cribatge
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- **Risc cardiovascular**
- **Seguiment i objectius en funció de l'estadi**

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- Factors de risc MRC i cribatge
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- **Risc cardiovascular**
- Seguiment i objectius en funció de l'estadi

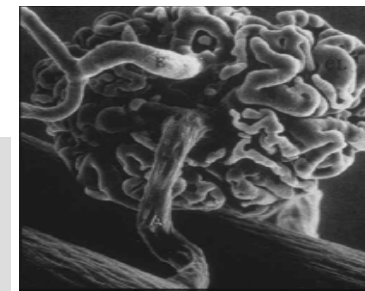
Relació entre MRC i RVC

- La MCV afavoreix la MR
  - ✓ Incrementa la seva aparició
  - ✓ Afavoreix la progressió

- La malaltia renal **ja des d'estadis molt incipients** és un factor independent implicat en el desenvolupament de les malalties cardiovasculars
- No es modifica en funció de la causa que hagi originat la MRC

Les guies K/DOQI de 2002 reconeixen que les complicacions cardiovasculars són la principal causa de morbimortalitat en el pacient amb MRC.

JNC 7: MRC i risc cardiovascular

Factors de risc majors

- Tabaquisme
- Obesitat (IMC $\geq$ 30 kg/m²)
- Inactivitat física
- Dislipèmia
- Diabetis mellitus
- **Microalbuminúria o filtrat glomerular estimat $<$ 60 ml/min**
- Edat (homes $>$ 55, dones $>$ 65)
- Història familiar de malaltia cardiovascular precoç (homes $<$ 55, dones $<$ 65)

Lesió d'òrgans diana

- Cor:
  - Hipertrofia ventricular esquerra
  - Angina o IAM previ
  - Revascularització coronària prèvia
  - Insuficiència cardíaca
- Cervell
  - AVC o accident isquèmic transitori
- **Malaltia renal crònica**
- Arteriopatia perifèrica
- Retinopatia

MRC com a factor de risc CV

Morbimortalitat total i d'origen CV

Funció renal disminuïda (mesurada no només pel FG estimat sinó també pels increments de creatinina)

Increment de l'excreció urinària d'albumina, inclús per xifres considerades actualment fisiològiques

Dos factors de risc:

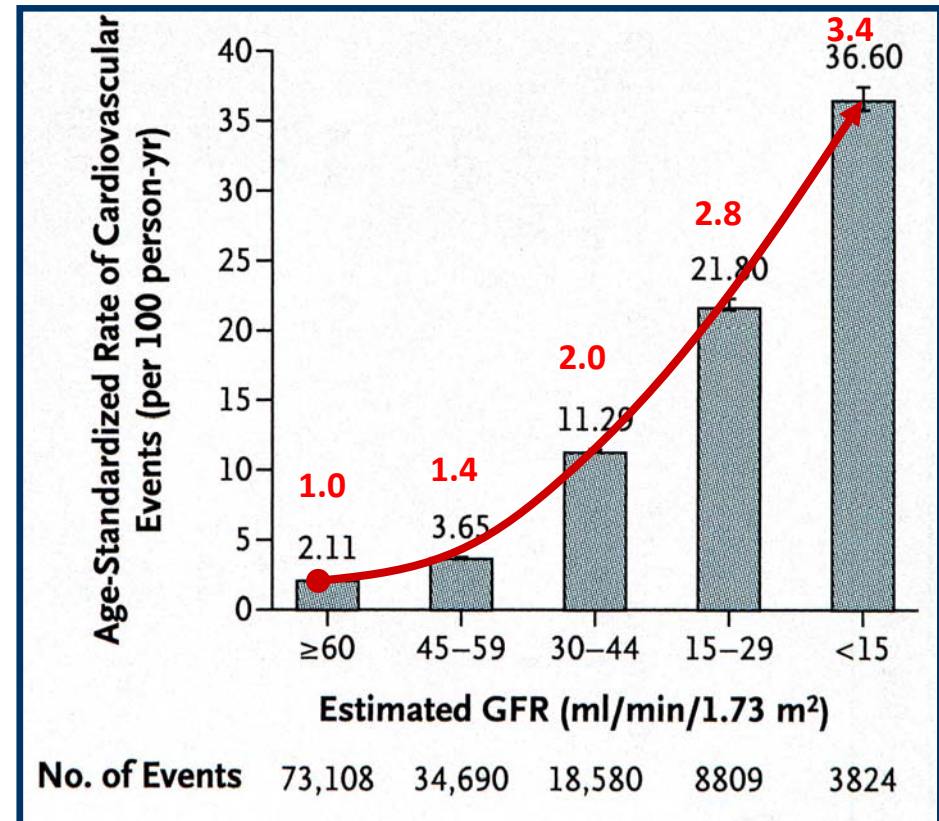
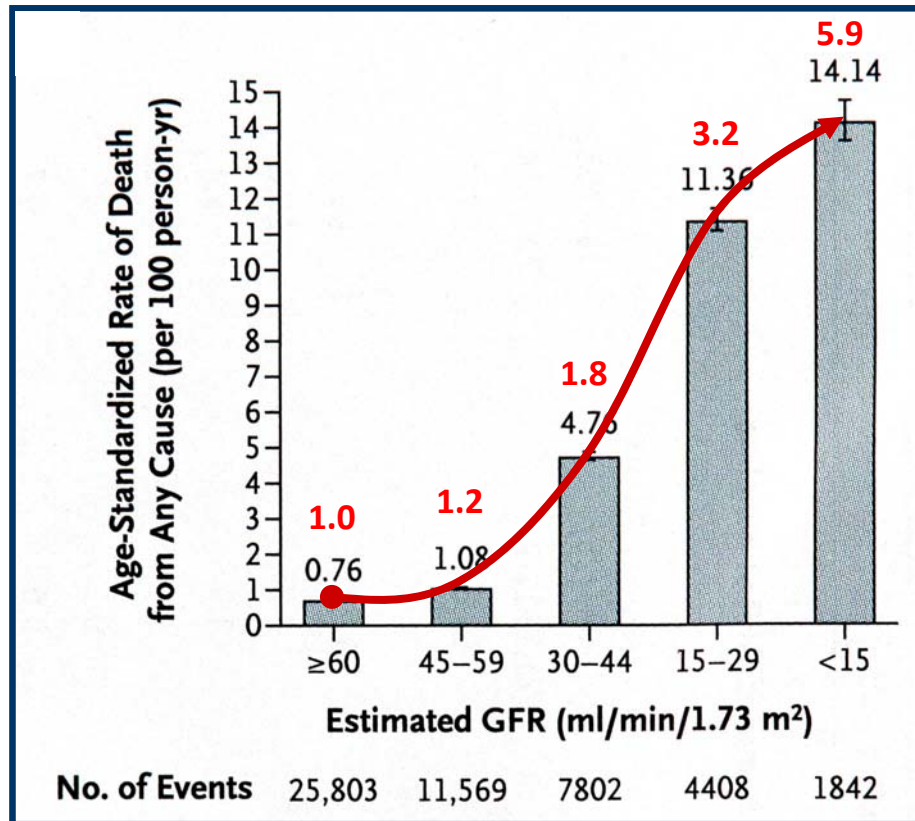
- FG estimat <60 ml/min/1,73m²
- Albuminúria o proteïnúria

Chronic Kidney Disease and the Risks of Death, Cardiovascular Events, and Hospitalization

Alan S. Go, M.D., Glenn M. Chertow, M.D., M.P.H., Dongjie Fan, M.S.P.H., Charles E. McCulloch, Ph.D., and Chi-yuan Hsu, M.D.

Kaiser Permanente Renal Registry (NC)

n = 1.120.295 adultos, estudio ambulatorio
Seguimiento medio = 2.84 años (1.65 – 4.01)

Factors de risc CV relacionats amb l'augment de risc CV de la MRC I

Factors de risc de la població general (augment de prevalença)

- Edat
- Sexe masculí
- HTA
- Dislipèmia
- Diabetis
- Obesitat
- Tabaquisme
- Sedentarisme
- Malaltia CV prèvia
- Càrrega genètica
- Etc

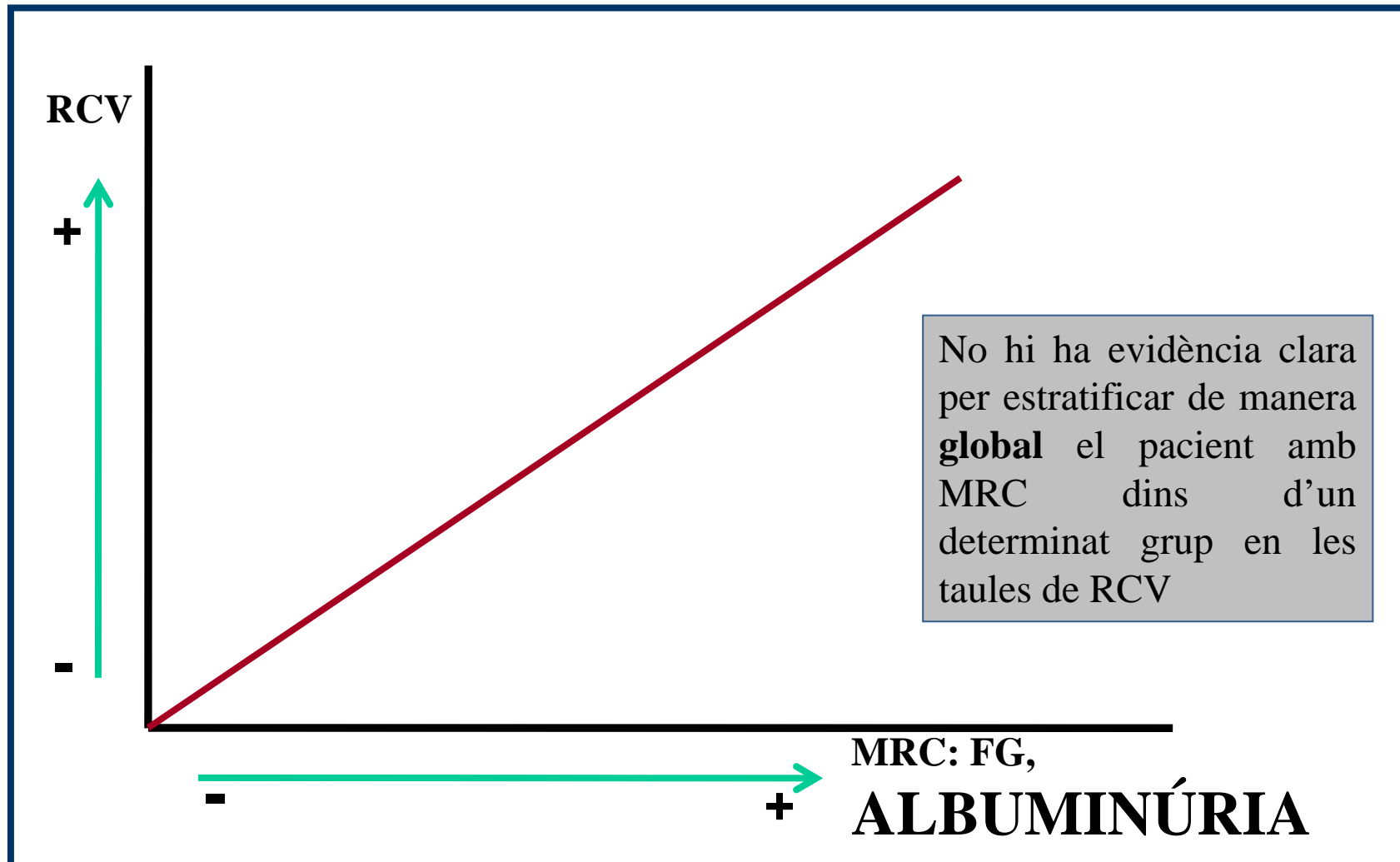

Factors de risc CV relacionats amb l'augment de risc CV de la MRC II

Factors de risc específics de la malaltia renal segons estadi:

- **Complicacions de la urèmia (especialment estadis 4 i 5)**
  - Anèmia
  - Proteïnúria
  - Alt. Metabolisme fosfo-càlcic
  - Hiperhomocistinèmia

- **Factors associats al tractament substitutiu renal**
  - Diàlisi
    - Membranes de diàlisi bioincompatibles
    - Sobrecàrrega de volum
    - Líquid de diàlisi
    - Fístula arteriovenosa

  - Factors associats al trasplantament
    - Augment de la prevalença dels FRCV comuns a la població general
    - Fàrmacs immunosupressors (efectes secundaris metabòlics: DM, dislipèmia, HTA...)

Estratificació del RCV en MRC

Guió de la presentació

- Perquè atenció coordinada patologia crònica
- Dades epidemiològiques
- Factors de risc MRC i cribatge
- Diagnòstic i estadiatge
- Mesures de dany renal
- Risc cardiovascular
- **Seguiment i objectius en funció de l'estadi**

ESTADIS de la ERC K-DOQI / KDIGO

Estadiatge ERC	Descripció	FG (ml/min/1.73 m ²)	Termes relacionats	Classificació per tractament
1	Dany renal amb FG normal o augmentat	≥ 90	Albuminúria Proteïnúria Hematúria	T si trasplantament
2	Dany renal amb ↓ lleu del FG	60-89	Id.	Id
3	↓ moderada del FG	30-59	Insuficiència renal crònica	Id
4	↓ severa del FG	15-29	Insuficiència renal crònica, ERC preterminal	Id
5	Fallada o Fracàs renal	< 15 (o diàlisi)	Fracàs renal, Urèmia, ERC terminal	D si diàlisi (hemo o DP)

Estadis 1 i 2: Fases inicials MRC, sense IRC

- **Activitats assistencials:** Detecció precoç, estadiatge de la MRC i valoració del RCV. Control i tractament de la MRC i dels FRCV:
  - TA < 140/90 mmHg (si ACR > 500 mg/g i segons malaltia cv assolir 130/80)
  - LDL < 100 mg/dl i HDL > 40 mg/dl
  - HbA1C < 7% en pacients diabètics
  - Evitar sobrepès, sedentarisme
  - Stop tabaquisme

- **Seguiment** pel metge i infermera d'atenció primària cada 6 mesos
  - Anàlisi de sang i orina
  - Valoració de tractament amb AAS (75 - 100 mg/dia) i estatina en els casos d'alt risc cardiovascular
  - Tractament farmacològic amb IECA/ARA2 en els següents casos:
    - Pacients hipertensos
    - Pacients no hipertensos amb proteïnúria > 300 mg/g
    - Pacients diabètics amb microalbuminúria > 30 mg/g

Estadis 1 i 2: Fases inicials MRC, sense IRC

➤ Consulta a nefrologia:

- Pacients amb índex albúmina/creatinina >500 mg/g
- Pacients diabètics amb índex albúmina/creatinina >300 mg/g malgrat control i tractament adequat de la PA
- Progressió d'albuminúria tot i tractament correcte
- HTA refractària (PA > 130/80 amb tres fàrmacs, incloent un diürètic)

➤ Criteris de consulta preferent / urgent:

- Hematúria no urològica associada a proteïnúria
- Increment de creatinina sèrica >25% en menys d'un mes

ESTADIS de la ERC K-DOQI / KDIGO

Estadiatge ERC	Descripció	FG (ml/min/1.73 m ²)	Termes relacionats	Classificació per tractament
1	Dany renal amb FG normal o augmentat	≥ 90	Albuminúria Proteinúria Hematúria	T si trasplantament
2	Dany renal amb ↓ lleu del FG	60-89	Id.	Id
3	↓ moderada del FG	30-59	Insuficiència renal crònica	Id
4	↓ severa del FG	15-29	Insuficiència renal crònica, ERC preterminal	Id
5	Fallada o Fracàs renal	< 15 (o diàlisi)	Fracàs renal, Urèmia, ERC terminal	D si diàlisi (hemo o DP)

Estadi 3: Insuficiència renal

➤ Activitats assistencials:

- Diagnòstic i estadiatge de la MRC
- Valoració del risc cardiovascular, control i tractament dels factors de risc i progressió
  - Abandó hàbit tabàquic
  - Control de pes i exercici
  - PA $\leq$ 140/90 mmHg. (Si ACR > 500 mg/g i segons malaltia CV, cal intentar assolir 130/80)
  - Control LDL : < 100 mg/dl
  - **Inhibició Sistema Renina Angiotensina (SRAA)**
  - Valorar la prevenció trombotic: Antiagregació
  - Control diabetis
- Evitar i controlar les complicacions de la MRC (anèmia, metabolisme mineral, trastorns electrolítics)
- Evitar iatrogènia, ajustar fàrmacs al FG, revisió fàrmacs nefrotòxics

Estadi 3: Insuficiència renal

➤ Consulta a nefrologia:

< 70 anys

FG > 45 ml/min/1,73m² si tenen albuminúria progressiva (albúmina/creat > 500 mg/g) o complicacions (anèmia, HTA refractària...): fer ecografia renal i **derivar**

FG < 45 ml/min/1,73m² : fer ecografia renal i **derivar**

> 70 anys amb FG < 30 ml/min/1,73m²: si alb/creat < 500, bon control de PA i dels FRCV **no cal derivar**. Es farà control semestral amb ecografia renal i funció renal

ESTADIS de la ERC K-DOQI / KDIGO

Estadiatge ERC	Descripció	FG (ml/min/1.73 m ²)	Termes relacionats	Classificació per tractament
1	Dany renal amb FG normal o augmentat	≥ 90	Albuminúria Proteïnúria Hematúria	T si trasplantament
2	Dany renal amb ↓ lleu del FG	60-89	Id.	Id
3	↓ moderada del FG	30-59	Insuficiència renal crònica	Id
4	↓ severa del FG	15-29	Insuficiència renal crònica, ERC preterminal	Id
5	Fallada o Fracàs renal	< 15 (o diàlisi)	Fracàs renal, Urèmia, ERC terminal	D si diàlisi (hemo o DP)

Estadi 4 i 5: Descens greu del FG i prediàlisi

➤ Activitats assistencials:

- **Prevenió de la progressió de la MRC:** Mesures estadis previs, amb especial atenció a:
  - Vigilar factors d'agudització de la MRC
  - Evitar fàrmacs i agents nefrotòxics
  - Ajustar fàrmacs al FG

- **Prevenió i tractament de les complicacions**
  - Anèmia
  - Alteracions del metabolisme mineral de l'os
  - Hiperhidratació
  - Hiperpotassèmia
  - Acidosi metabòlica

➤ Seguiment preferent per nefrologia, excepte:

Pacients **d'edat avançada** amb evolució molt lenta i no susceptibles d'inici de tractament renal substitutiu poden ser controlats a primària amb la col·laboració de nefrologia

ESTADIS de la ERC K-DOQI / KDIGO

Estadiatge ERC	Descripció	FG (ml/min/1.73 m ²)	Termes relacionats	Classificació per tractament
1	Dany renal amb FG normal o augmentat	≥ 90	Albuminúria Proteinúria Hematúria	T si trasplantament
2	Dany renal amb ↓ lleu del FG	60-89	Id.	Id
3	↓ moderada del FG	30-59	Insuficiència renal crònica	Id
4	↓ severa del FG	15-29	Insuficiència renal crònica, ERC preterminal	Id
5	Fallada o Fracàs renal	< 15 (o diàlisi)	Fracàs renal, Urèmia, ERC terminal	D si diàlisi (hemo o DP)

K-DOQI, NFK, Am J Kidney Dis , Febrero 2002; KDIGO Kidney Int 2005

Estadi 5 D: Tractament de diàlisi (diàlisi peritoneal o hemodiàlisi)

- **Activitats assistencials:** Control de la tècnica de diàlisi, la dieta i l'administració de medicació específica
  - Control d'altres malalties associades:
    - Patologia cardiovascular
    - Patologies respiratòries
    - Hepatopaties
    - Neoplàsies
    - Artropaties

- **Seguiment per nefrologia (nefròleg 3 vegades per setmana)**

El metge de família i la infermeria poden col·laborar en identificar aspectes de **qualitat de vida**, informació sobre dieta, interacció de medicaments, educació, consultes d'altres patologies i en les **cures pal·liatives**

Pacient trasplantat

❖ *Pacient que pot estar a qualsevol dels estadis de malaltia renal crònica (la majoria estadi 3-4). És un pacient monorrè funcional que està immunodeprimit i pren fàrmacs immunosupressors*

➤ **Activitats assistencials:**

- Control factors de risc cardiovascular
- Control prescripció: evitar interferències amb immunosupressors
- Prevenció infeccions
- Avaluació i maneig bàsic d'infeccions: infecció respiratòria no complicada, infecció urinària no complicada
- Avaluació i tractament de l'osteoporosi
- Prevenció de neoplàsies

Punts clau

Estadi 1 i 2:

- Detecció precoç:
  - Població general
  - Hipertensos i diabètics
- Identificar causes reversibles
- Control FRCV
- Frenar la progressió

Estadis 3:

- Detecció
- Frenar la progressió
- Control FRCV
- Detecció i tractament de complicacions

Estadis 4 i 5:

- Control de pacients d'edat avançada
- Cures pal·liatives
- Evitar iatrogènia i nefrotoxicitat

Estadi 5D:

- Qualitat de vida
- Informació i educació
- Cures pal·liatives

Pacient trasplantat:

- FRCV
- Infeccions
- Interferències medicamentoses

- Consens català sobre atenció a la malaltia renal crònica 2011
- (pendent presentació)

criteris de derivació de pacients amb MRC a l'atenció especialitzada

MRC estadi 3	<45 ml/min/1,73 m ² i < 70 anys
MRC estadi 4	Tots els < 75 anys. ≥75 anys segons comorbiditats.
MRC estadi 5	Tots
Velocitat de progressió	MRC 3-4 que progressi ràpidament (>5 ml/min/1,73m ² 1 any)
Fracàs renal agut:	Empitjorament de crea plasmàtica >25% 1 mes
Proteïnúria	> 500 mg/g o > 1 g/24 h. En DM >300 mg/g
Hematúria	Albuminúria < 300 mg/g amb hematúria
HTA	MRC amb HTA mal controlada malgrat l'ús de 3 fàrmacs sinèrgics,
Anèmia	Hb < 11 g/dl, descartades ferropènia o altres causes d'anèmia
Hiperkalièmia	K>5,5 mmol/l malgrat tractament
Altres	Sospita de causes genètiques de MRC

Indicacions d'ecografia renal en l'estudi diagnòstic de la MRC

- MRC progressiva (disminució del FGe $> 5\text{ml}/\text{min}/1,73\text{m}^2$ en 1 any)
- Hematúria macroscòpica o microhematúria persistent
- Síntomes d'obstrucció del tracte urinari
- Més de 15 anys i una història familiar de ronyons poliquístics
- Estadi 4 o 5 de MRC. Valorar comorbiditats
- MRC amb proteïnúria

Molt freqüent

- Pacient de 84 anys amb FGe de 34 ml/min/1,73m². Prego valoració.
- Es suficient per remetre a la consulta de l'especialista?
- Falta informació?.
- En quins casos seria recomanable la valoració?

Paper dels professionals

Atenció primària

- Prevenció, cribratge i detecció de la MRC
- Prevenció i control dels FRCV
- Seguiment al llarg de les diferents fases i tractament
- Maneig dels fàrmacs
- Criteris consulta/derivació a nefrologia (conèixer i proporcionar informació mínima)
- Coordinació amb nefrologia
- Col·laboració metge i infermera (imprescindible pel correcte abordatge del pacient)

Nefrologia

- Suport als EAP de la zona
- Formació
- Consultories
- Seguiment coordinat amb l'AP dels estadis entremitjos
- Seguiment i tractament primordial de la MRC avançada
- Atenció a aspectes específics (metabolisme mineral, MRC de causa especial...)
- Coordinació amb AP, mèdic i d'infermeria

Consulta 1

Pacient de **76 anys**. Antecedent de HTA (controls 140/92. AMPA 141/50, trastorn bipolar, obesitat, dislipèmia.

Tractament:enalapril 20, amlodipino 5, simvastatina 20.

Análisis: FG 28 ml/min 1,73m², FGe 28 -30 ml/min.

No anèmia, sodi i potasi normal, Calci, fosfat, vitamina D i PTH pendants. Microalbuminuria.

Ecografia renal: El ronyó esquerre mostra a primament cortical. Viu sola amb suport del fill.

La derivo??

Resposta

- Te 76 anys però $FG < 30$. Caldria fraccionar l'enalapril en 10 mg cada 12 hores. Segons el filtrat glomerular te criteris de ser valorada a nefrologia, així que si la pacient està be, la fas venir amb tota la informació que ja tens i podem fer atenció compartida. Si després veiem que està molt estable ja decidirem

Consulta 2

- Pacient de 85 anys amb antecedents de HTA (117/62-140/73) ACxFA, HBP, càlcul de ronyó, lumbàlgia, No DM.
- Tractament: furosemida 1x24 hores. Kalpres 160, Emconcor 2,5x 12hores, lorazepan, pantoprazol 40, paracetamol 1 gr. Sintrom s/p i tramadol.
- FG de 32 ml/min/1,73m², (darrer 42) sodi i potassi normal, calci i fosfat normal, Vitamina D 23,4 i PTH 185, proteinuria 70 mg/dl, No anèmia.
- Presenta edemes sense clínica de ICC. Va millorar després de visita i tractament a vascular. Havia pres ibuprofè per lumbàlgia.
- Clínicament el pacient està estable, viu amb la dona. A la eco renal te litiasi renal dreta. Cal enviar-lo a l'hospital?

Resposta

- El pacient te 85 anys i un FGe de 32 ml/min/1,73m². Amb totes les dades que em dones no cal enviar-lo. No te anèmia ni albuminúria significativa i la davallada de FG probablement es pels AINES.
- Porta només 40 mg de furosemida, aquest diürètic es d'acció curta i la dosi es baixeta per la insuficiència renal. Prova de posar torasemida. Que no prengui AINES i fes control en 4 setmanes.

Grup de treball MRC

Fundació Puigvert

- Francesca Calero
- Jordi Bover
- Joan M. Díaz
- Enric Andrés
- Patricia Fernández-Llama
- Piedad Arias
- Ana Mª Matamala
- Begoña Quílez
- Nuria Viñolas
- J.A. Muñoz
- R. Montañés

Epidemiologia

- Ignasi Bolívar (Hospital de Sant Pau)
- Josep M. Escribà, Victòria Feijoo (SAP Dreta, ICS)

Equips d'Atenció Primària

- Anna Izquierdo (CAP Maragall)
- Carme Martí (CAP Maragall)
- Marta Gàmiz (CAP Larrard)
- Marta Roset (CAP Maragall)
- Mª Antònia Llauger (CAP Maragall)
- Mª Teresa Tierno (EAP Sanllehy)
- Sílvia Zamora (EAP Dreta Eixample)
- Vanessa Serrano (CAP Larrard)
- Vivian Liste (ConSORCI Sanitari Integral)

MOLTES
GRÀCIES
S